

XVII. ISA World Congress of Sociology: Sociology on the Move

Göteborg, Švédsko, 11.–17. července 2010

„Sociologie v pohybu“ – tak znělo ústřední téma letošního, již XVII., sociologického kongresu Mezinárodní sociologické asociace, který proběhl 11.–17. července ve švédském Göteborgu. Po čtyřech letech se sešlo na pět tisíc sociologů z celého světa, aby navazovali nové kontakty, prezentovali výsledky své práce, diskutovali v kuloárech a zamýšleli se nad směřováním současné sociologie. Z gigantických rozměrů celé akce (pouze program měl zhruba 230 stran a kniha abstraktů 623 stran) je každému na první pohled zřejmé, že jakákoli souhrnná charakteristika celé akce se musí nutně smrštít na velmi omezený subjektivní dojem.

Předseda ISA pro období 2006–2010 Michel Wieviorka hned v zahajovacím prezidentském projevu rozptýlil případné pochyby o vhodnosti názvu kongresu: ISA neměla nikdy tolik členů (od předchozího kongresu se počet členů zvýšil zhruba o třetinu), podíl členů ze zemí mimo euroamerický kulturní okruh se stále zvyšuje, na kongresu nebylo nikdy tolik rozličných témat a sekcí, velké množství panelů bylo zaměřeno na proměnu samotných základů sociologického myšlení. Znakem otevírání sociologie světu a interdisciplinární spolupráci byl (nebo, pro skeptiky, měl být) úvodní projev nositele Nobelovy ceny za chemii a současného prezidenta International Council for Science Yuan-Tseh Leeho, který na závěr své přednášky o hrozbě blížícího se kolapsu klimatického systému apeloval na přítomné sociologické plénium, aby se v této otázce výrazněji angažovalo a rozvíjelo strategie a scénáře pro vyhnutí se kritickému nárůstu CO₂ (Wieviorka poté oznámil, že ISA se brzy připojí k ICSU nejen, co se týče spolupráce světové vědecké obce v této otázce).

Problematika udržitelného rozvoje a globálního oteplování se zdála být jedním

z profilových témat celého kongresu; mezi další by se zřejmě daly zařadit ekonomická krize a problém aktualizace analytických nástrojů a epistemologických předpokladů sociologického zkoumání (zejména v otázce konceptuální integrace symbolického, sociálního a materiálního). Právě otázka udržitelného rozvoje byla ovšem podle mého názoru spíše důkazem impotence současné sociologie. Místo aby se ptala po možnosti začlenění faktu neudržitelnosti stávajících modelů společnosti do teoretického rámce svých analýz, vycházely prezentace dotýkající se tohoto tématu nekriticky z předpokladu, že řešení vztahu mezi současným modelem společnosti a přírodou je redukovatelné na vyřešení problému ustanovení závazných limitů pro vypouštění CO₂ do atmosféry (např. Ulrich Beck: „Cosmopolitan Climate Change“, Marina Fischer-Kowalski: „Achieving a Low Carbon Society: a Challenge for Sociology“, John Urry: „Systems and Their Futures“). Mimo hlavní panely byla úroveň převážně většiny příspěvků spíše nízká, a to nejen obsahem, ale i způsobem prezentace. Za tím zřejmě stála snaha poskytnout prostor co největšímu počtu zájemců, a proto asi mohl vystoupit každý, kdo o to požádal. Samostatnou kapitolou byl fetiš powerpointové prezentace, která byla přednášejícími používána jako čtecí zařízení více, než bylo pro publikum únosné, a nezdálo se, že na kongresu způsobovala delegátům tzv. „smrt z powerpointu“.

Jedním z témat, které se objevuje na kongresech ISA pravidelně, je paradox nízkého zastoupení sociologů ze zemí třetího světa v diskusích o globálních nerovnostech a problémech třetího světa (na což zástupci těchto zemí nezapomínali upozorňovat). Použijeme-li populární průměr o vesnici se sto lidmi, kteří by představovali všechny zúčastněné na kongresu, šedesát osm by jich bylo z Evropy, USA nebo Kanady, zatímco z Afriky by nepocházel ani jeden (lépe řečeno, z Afriky by pocházela 2% jednoho obyvatele této kongresové ves-

nice; tyto údaje byly získány autorem ze statistiky země původu delegátů). V tomto kontextu provokativním bylo téma nerovností v přístupu ke znalostem (*knowledge inequalities*), které do diskuse o příčinách udržování a prohlubování globálních nerovností vnesl prof. Edward Webster z Jižní Afriky. Proč provokativní? Drtivá většina předních sociologů z bohatých zemí nepřímo (a možná i neuvědoměle) blokuje možnosti studentů a badatelů z chudých a autoritářských zemí publikacemi v žurnálech, jejichž archívy jsou umístěny za vysokými zdmi databází Sage, Routledge a podobných. Technokratické vědecké politiky citačních indexů a impaktů tuto situaci pouze umocňují a konzervují. Česká republika patří ke klubu nejbohatších zemí, a přesto si každý čtenář může sám zodpovědět otázku, kolik společenskovědních výzkumných institucí a fakult u nás má přístup do těchto databází. Ocenit je třeba v tomto ohledu aktivity ISA za předsednictví M. Wieviorky, neboť došlo k významnému rozšíření benefitů ze členství, z nichž zřejmě nejvýraznějším je individuální přístup všech členů ISA do *SAGE Sociology Full-Text Collection*. Studenti z nejchudších zemí zaplatí za čtyřleté členství 25 amerických dolarů, český student na stejně dlouhé období zaplatí o sto dolarů více, což je v porovnání s objemem dostupných kvalitních textů výhodná nabídka.

Na závěr kongresu byl vítaným oživením i příslibem nadějného rozvoje v následujících čtyřech letech projev nově zvoleného prezidenta ISA Michaela Burawoye. Zmínit zde je třeba tři body, na něž se Burawoy podle svých slov hodlá jako prezident zaměřit. Prvním bodem je podpora decentrace a snížení nerovného regionálního zastoupení světové sociologie. Do tohoto bodu lze zařadit i rozvoj a podporu Sociopedia.isa, projektu nastartovaného Wieviorkou, který má sloužit jako kvalitní sociologická online encyklopedie pro členy ISA. Druhým bodem, který by mohl zajímat českou sociologickou obec, je prezidentská

podpora zprovoznění blogu pod patronátem ISA, který sbírá svědectví z celého světa o případech znevýhodňování, omezování či rušení výuky sociologie (i v důsledku tzv. reforem vzdělávacích systémů), a vytváří tak možnost mezinárodní podpory a spolupráce (<http://www.isa-sociology.org/universities-in-crisis>). Konečně třetím bodem je propagace a posilování veřejné angažovanosti sociologie, kterou významně rozvinul právě Burawoy ve své koncepci *public sociology* (viz např. Michael Burawoy. „2004 American Sociological Association Presidential Address: For Public Sociology.“ *The British Journal of Sociology* 56, 2005 (2): 260–290). Tím příhodně navázal na závěrečný prezidentský panel, věnovaný vztahu sociologie, politiky a krize (Archer, Martinelli, Sztompka, Touraine, Wieviorka), jímž probíhala otázka, jak se může sociologie stát „systémem včasného varování“, který by byl slyšen veřejností a politickými představiteli a který by identifikoval zárodky velkých sociálních problémů a otřesů dříve, než nastanou. Nestačí jen doufat, ale i aktivně se zasadit o to, aby se Burawoyův program dostal na agendu českých sociologických diskusí, a aby případně přispěl k rozvoji zakrnělé české *public sociology*.

Zájemci o audiozáznam vybraných přednášek sociologických celebrit (Alexander, Beck, Knorr-Cetina, Martinelli, Sassen, Sztompka, Touraine) mohou kontaktovat autora této zprávy, od začátku zimního semestru 2010 by také měl být k dispozici na webu knihovny sociologických a psychokulturních věd FF UK (<http://knihovna.psychologie.ff.cuni.cz/>).

Petr Lupač

Webová stránka kongresu: <http://www.isa-sociology.org/congress2010/index.htm>